

KAN LIMBURG DE CONCURRENTIESLAG NOG AAN?

Deze vraag verwacht u waarschijnlijk eerder boven een beschouwing over vestiging van nieuwe bedrijven en de premies die daarvoor beschikbaar worden gesteld aan weerszijden van de landsgrenzen. Hier zal ik echter niet op ingaan, het is voor mij een te ondoorzichtig spel. Waar ik het over wil hebben is de vraag of de natuur in Limburg de concurrentie met het buitenland nog wel aan kan. Met de vakantie (in Frankrijk) al achter de rug begin ik daar ernstig aan te twijfelen. In Frankrijk en eigenlijk in alle landen om ons heen hoeft u niet te zoeken naar interessante en aantrekkelijke stukken natuur of naar interessante waarnemingen van planten en dieren. Een goed ontwikkeld voorbeeld van het Glanshaververbond, amfibieën, reptielen, vogels van kleinschalige cultuurlandschappen of meanderende beken; al deze zaken tref je doorgaans op loopafstand van je vakantie-adres aan. En dat is dan nog maar een snelle, vrij willekeurige greep uit het brede spectrum aan nu nog vrij algemene natuurwaarden in de toch ook hoog ontwikkelde landen om ons heen.

Het gevolg is dat veel natuurliefhebbers in toenemende mate hun heil in het buitenland zoeken. In sommige studiegroepen binnen ons Genootschap heeft dit volkomen begrijpelijke verschijnsel ertoe geleid dat men vooral bezig is met de uitwisseling van ervaringen die opgedaan zijn in het buitenland.

Hoe begrijpelijk dit ook moge zijn, het zou bijzonder jammer zijn als daardoor bepaalde terreinen van veldecoloogisch onderzoek in Limburg niet meer voldoende aangepakt worden.

Dat die onbezoldigde natuurstudie door Genootschapsleden uiterst belangrijk is voor het behoud van de laatste snippers die we nog hebben kan ik u aantonen met behulp van een recent voorval op natuurbeschermingsgebied in Limburg. De geschiedenis laat ook zien dat we er niet op mogen rekenen dat onze (te complexe) overheidsorganisaties urgente gevallen goed afwikkelen, zelfs als daar duidelijke schriftelijk vastgelegde afspraken over gemaakt zijn.

In 1982 werd een schoolvoorbeeld van een graanvrucht-akkeronkruidvegetatie, te weten de associatie van de Ruige klaproos ontdekt in Midden-Limburg. Deze zeer goed ontwikkelde akkeronkruidvegetatie werd aangetroffen op een akker ten oosten van Linne. Een opvallend kenmerk was de uitbundige voorjaarsbloei van enkele van de zeldzame akkeronkruiden die er werden aangetroffen. Een uitvoerige beschrijving is te vinden in het november-nummer van 1989 (de jubileum-uitgave t.g.v. 10 jaar Plantenstudiegroep).

Veiligstelling van de akker was dringend noodzakelijk. Van een doorsnee akkerbouwer kan niet verwacht worden dat hij het belang van de onkruidengroei op een akkertje vermag in te zien. De normale weg naar veiligstelling is aanwijzing als relatienota-reservaat-gebied, waarna aankoop door een der natuurbeschermingsorganisaties kan plaatsvinden.

Helaas was het relatienota-plan voor de betreffende streek net afgerond. Van de kant van Staatsbosbeheer kwamen voorstellen voor een noodgreep: verplaatsing van de gehele bovenste bodemlaag met de zaden naar een wél veiliggesteld gebied. Dat daarbij de voor behoud essentiële kenmerken zoals de periodieke hoge vochtigheid van de bodem opnieuw zouden kunnen worden bewerkstelligd werd (en wordt) door de meeste terzake deskundigen echter onwaarschijnlijk geacht.

Na jaren van overleg en getouwtrek werd in 1989 een oplossing gevonden: het akkertje werd toch aangewezen als reservaatgebied vooruitlopend op de herziening van het eerdergenoemde relatienota-plan; de plaatselijke ruilverkavelingscommissie stemde ermee in om de akker bij de eerstvolgende planwijziging alsnog op te nemen als door de natuurbescherming te verwerven terrein. Zo gezegd, zo gedaan, zo zou men zeggen. Echter dit voorjaar werd een zogeheten Plan van toedeling (toedeling van kavels aan nieuwe eigenaren) in het kader van de ruilverkaveling opgesteld door de landinrichtingsdienst. In dat plan werd de akker in vier verdeeld en aan vier nieuwe eigenaren toebe-

deeld..... Gelukkig echter informeerde de vertegenwoordiger van de natuurbescherming in de ruilverkavelingscommissie — ons aller Ton Lenders — naar de stand van zaken met betrekking tot de akker nadat hij er op was geattendeerd door Jan Hermans. De landinrichtingsdienst

Excursie van de Plantenstudiegroep naar de Eifel (4 juli 1987) waar ondermeer een zeer soortenrijke rogge-akker werd bekeken met o.a. Stinkende kamille, Zomeradonis, Caucalis, Klein en Groot spiegelklokje, Akkerdravik, Dreps, Huttentut, Blauw guichelheil, Aardkastanje en Getande veldsla (foto: B. Graatsma).

kon niet anders dan toegeven dat er iets over het hoofd was gezien en heeft de akker inmiddels in het plan opgenomen als over te dragen aan het Limburgs Landschap.

Een aardig succesje dus. Waaruit echter tevens de conclusie getrokken moet worden dat het nog steeds belangrijk is dat er goedingelichte natuurbeschermers in de landinrichtingscommissies benoemd worden. Verder blijkt uit het verhaal dat het nodig is dat er meer mensen beschikbaar komen die dit soort werk kunnen doen. Dit is des te meer het geval wanneer – zoals de plannen nu zijn – het aantal plaatsen voor natuurbeschermers in de landinrichtingscommissies wordt uitgebreid. Het feit dat in dit geval de voorzitter van het Genootschap zelf nog in de commissie zit is min of meer een overblijfsel uit een tijd toen hij minder overladen met bestuursfuncties door het leven ging. Het is immers niet erg wenselijk dat natuurbescherming in Limburg afhankelijk is van een klein groepje mensen dat toch al rijk bedeed is met taken binnen een of meer van de natuurverenigingen. Dat vergroot de kans dat men hier en daar steken moet laten vallen.

Daarom: als u deze zomer ondanks alle buitenlandse verlokkingen toch de natuur in Limburg verder onder de loep gaat nemen, leg uw bijzondere vondsten goed vast en geef uw bevindingen door. Minstens even belangrijk is dat u nog eens overweegt of u niet op een of andere wijze bestuurlijk actief wilt worden; het kan van wezenlijk belang blijken voor de bescherming van de laatste stukjes natuur waarmee wij de concurrentie met het buitenland moeten zien vol te houden!

TORBEN MULDER

MALMBERG-PRIJS NAAR TIM VAN DEN BROEK

Als broekie sloot Tim van den Broek zich aan bij de Herpetologische Studiegroep. Maar al snel ontwikkelde hij zich als een amateur-herpetoloog bij uitstek. Niet alleen maakte hij zich binnen de kortste keren een enorme soortkennis eigen, maar wat bij de beheerder van het waarnemingenarchief vooral opviel was een fanatisme voor het invullen van waarnemingskaarten, dat tot nu toe niet geëvenaard is. Bij het doornemen van de kaarten bleek echter dat de actieradius van de jonge onderzoeker beperkt was en dat hij zich blijkbaar gespecialiseerd had op de Nekami-groeve. Men kreeg hierbij de indruk dat hij meer in de groeve gewoond moet hebben dan thuis en dat er voor andere bezigheden nauwelijks tijd moet zijn geweest. Dat bleek overigens inderdaad enkele jaren later toen hij besloot opfrisverlof op te nemen en klas 5 atheneum nog eens over te doen.

Zijn contacten met de beheerder van de groeve bleken echter van grote waarde. In de tijd dat geen enkele herpetoloog zich nog durfde te vertonen in de Nekami-groeve, dit in verband met de aanwijzing van de groeve tot beschermd monument in het kader van de Natuurbeschermingswet, heeft hij alleen de hem zo dierbare Geelbuikvuurpad voor uitsterven in Nederland weten te behoeden. Hij wist niet alleen goed met de dieren om te gaan, maar hij had inmiddels ook zo'n mensenkennis opgedaan dat hij de beheerder zo wist te manipuleren dat de Geelbuikvuurpad in zijn laatste biotoop behouden bleef.

Het was dan ook niet verwonderlijk dat zijn eindexamenwerkstuk voor het vak biologie geheel gewijd was aan het

dier en de plek waar hij zijn hart aan verpand had. De kwaliteit van dit werkstuk was dermate goed dat op aandrang van Jo van der Coelen, projectcoördinator van het Limburgse Atlasproject, het werkstuk werd ingezonden voor een milieuprijsvraag van uitgeverij Malmberg. De verrassing was groot toen enkele weken later het bericht van de uitgever kwam dat "De Geelbuikvuurpad in Zuid-Limburg" de prijs inderdaad in de wacht had gesleept.

Op 24 april j.l. is de prijs aan Tim van den Broek uitgereikt. Het aan de prijs verbonden geldbedrag van f 5000,— stelde hij ter beschikking aan de Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON). Deze stichting, waarvan ook de Herpetologische Studiegroep van het Genootschap deel uitmaakt, zal het geld gebruiken om de Geelbuikvuurpad in Limburg meer overlevingskansen te bieden. Concreet zal de besteding onder andere plaatsvinden in het Gerendal om bestaande biotopen op te knappen en nieuwe voortplantingspoelen aan te leggen. De voorzitter van RAVON (tevens voorzitter van het NHG) bedankte Tim voor zijn inzet en doorzettingsvermogen en bood Tim namens de Stichting en Staatsbosbeheer een poel aan die voortaan in het Gerendal onder de naam "Tim van den Broek Poel" geboekstaafd zal zijn. De bij de poel horende plaqueette werd hierbij aan Tim overhandigd.

A. LENDERS, voorzitter NHG

Nevenstaand een samenvatting van Tims werkstuk.

DE GEELBUIKVUURPAD IN ZUID-LIMBURG: VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

De Geelbuikvuurpad is een ongeveer 5 centimeter grote pad, die in Nederland uitsluitend in Zuid-Limburg voorkomt. Het meest opvallende kenmerk van het dier is de geel met zwart gevlekte buik. Vóór 1960 was de Geelbuikvuurpad nog zeer algemeen in Zuid-Limburg. Poelen en met water gevulde karresporen in een bosrijke heuvelachtige omgeving vormden het biotoop van deze dieren. De soort is enorm achteruitgegaan, onder andere door intensivering van de landbouw en het verdwijnen van voortplantingsplaatsen. Omdat de Geelbuikvuurpad op het randje van uitsterven balanceert, heeft de regering besloten deze soort extra aandacht te geven in het Natuurbeleidsplan.

In de Nekami-groeve bij 't Rooth, waar geen insecticiden en kunstmest worden gebruikt, bevindt zich de laatste enigszins levensvatbare populatie. Deze kan alleen behouden worden door het biotoop nauwlettend in de gaten te houden. De achteruitgang van de Geelbuikvuurpad in de groeve gaat namelijk nog steeds door. Werden er in 1985 nog 117 volwassen dieren geteld, in 1990 waren er dit nog maximaal 25! Er moet voor gezorgd worden, dat geschikte voortplantingspoelen gehandhaafd blijven.

Dit houdt op de eerste plaats in dat er regelmatig nieuwe poelen op geschikte plaatsen moeten worden aangelegd. In de voorafgaande jaren is gebleken dat de voortplanting hier het meest succesvol was. De poelen die in 1988 dankzij een subsidie van het ministerie van Landbouw en Visserij zijn aangelegd, hebben een doorsnede van 6